امتحان مردم کی از سنتهای مهم الهی است که در تمام دوران زندگی بشر به ش وه های گوناگون انجام می گ رد تا م زان پای بند افراد به اصول و احکام د نی مشخص شود. بر ا ن اساس کی از حکمتهای مهم غ بت امام دوازدهم ز امتحان مردم است که ا ن کار در ا ن دوران، به صورتهای گوناگون انجام می گ رد؛ از جمله سنت آزما شها در عصر غ بت ، امتحان به د ن استدر روا ات ز ادی تصر ح شده است که پا بندی به عقا د و حفظ ا مان در دوره غ بت به علت و ژگ های ا ن دوره بس ار دشوار است. لذا کی از هشدارهای مهم و تاک دهای مکرر در خصوص عصر غ بت مراقبت از د ن و ارزشهای د نی است. امام کاظم (ع) در روا تی می فرما ند: وقتی پنجم ن فرزند از فرزندان من غا ب شد در مورد د ن خود بس ار مراقب باش د مبادا کسی شما را از د ن تان جدا کند. [1] امام صادق (ع) در اشاره به سختی د ندار و حفظ ا مان در زمان غ بت امام زمان (ع)می فرما ند:... صاحب الامر (ع) دوران غ بتی در پ ش دارند که در آن حفظ د ن کردن همانند شاخه پرخار درخت قتاد را با دست تراش دن است ... چه کسی می تواند چن ن کاری را با دست خود انجام دهد. بنابرا ن بندگان خدا با د در دوران غ بت حجت الهی تقوا را پ شه خود سازند و د ن خدا را رها نسازند. [2] در ا ن باره علی بن اب طالب (ع) می فرما ند: پس از غ بت امام عصر (عج)مردم دچار ح رت و سرگردانی بس اری می شوند. گروهی گمراه می شوند اما گروهی د گر عل رغم تمام ناملا مات بر هدا ت باقی می مانند. [3]از مجموعه ا ن قب ل از روا ات کاملاً معلوم می شود در دوره غ بت شرا ط پ ش خواهد آمد که د ندار و پا بندی به ارزشهای انسانی و اخلاقی بس ار مشکل خواهد بود؛ با ا ن همه ، گروههای ز ادی با وجود همه ا ن سخت ها لحظه ای از د ن خود دست بر نخواهند داشت و با تمام وجود به حفظ ارزشها و احکام الهی که تضم ن کننده سعادت دن ا و آخرت انسان است پافشاری خواهند نمود. حال ا ن سوال مطرح است که مگر در دوره غ بت امام (ع) اوضاع جوامع چگونه خواهد بود که د ن افراد ا ن چن ن در معرض تهد د واقع خواهد شد؟ در پاسخ به ا ن پرسش با د گفت از بررس ها چن ن برمی آ د عوامل گوناگونی در پ دا ش ا ن وضع موثر است و از جمله آنهاست : الف ) غ بت امام معصوم صرف نظر از علت غ بت امام عصر (ع) به ک اعتبار ، ر شه تمام گرفتار های مردم در دوران غ بت به عدم دسترسی به امام معصوم (ع) بر می گردد. لذا مهمتر ن وظ فه ا ن منتظران دعا برای فرج امام زمان (ع) است چون با ظهور آن حضرت مشکلات برطرف شده و موانع موجود بر سر راه تکامل انسانها تا حدود ز ادی برطرف خواهد شد. گرفتار های دوره غ بت و برکات حکومت حضرت مهدی (عج) در دعای افتتاح وارد شده است: اللهم انا نشکوا ال ک فقد نب نا صلواتک عل ه و آله و غ به ول نا و کثره عدونا ... پروردگارا به تو شکا ت می کن م و از نبود پ امبرمان و از غ بت ولی مان و از فزونی دشمنانمان، از کمی نفرات پ روان اهل ب ت (ع) و سختی های فتنه ها و هجوم حوادث بر عل ه ما ... و در بخشهای قبلی ا ن دعا آرزوی حاکم ت افتن دولت کر مه اهل ب ت (ع) که با ظهور منجی عالم بشر ت تحقق پ دا خواهد کرد با ا ن عبارات مطرح می شود که : پروردگارا درود بفرست بر ولی امرت حضرت قائم (ع) که چشم ام د همگان به دوست و عادلی است که جهان ان در انتظار او ند. خداوندا در روی زم ن به او تمکن بخش و او را گرامی ساز و بوس له او عز ز و گرامی بودن را به بندگانت ارزانی دار ... به وس له او د ن و سنت پ امبرت را پ روزی بخش. خداوندا! ما مشتاق آن دولت کر مه هست م که به وس له آن اسلام را عز ز ساخته اهل نفاق را خوار و ذل خواهی نمود ... با دقت در ا ن قب ل از تعاب ر به خوبی معلوم می شود که دشمنان در غ بت امام (ع) با انواع دس سه ها و تهاجمات در مس ر هدا ت مردم موانع ا جاد می کنند و د ندار ان واقعی را با انواع توطئه های فکر و فرهنگی و اعتقادی دچار مشکل می سازند. ب) پ دا ش اختلافات فکری و عق دتی پ دا ش فتنه های فکر و اعتقادی از خطرناکتر ن وقا ع دوران غ بت است. بس اری از افراد پی تقوا در ا ن دوره با اهداف دن ا پرستانه ای که دارند گروهها ی از مردم را با ا جاد برخی مسلکهای غلط و منحرف از مس ر صح ح مکتب اهل ب ت (ع) دور می سازند و ا ن کار موجب تفرقه و بهم خوردن صفوف متحد توده های مردم می شود و رواج مرامها و مسلکهای نادرست در نها ت به تشتت د نی و در مواردی به افتادن زمام امور د ن مردم به دست افراد ناصالح منجر می گردد. امام باقر (ع) در اشاره به چن ن پ ش آمدی می فرما ند: در دوران غ بت اختلافهای شد د در م ان مردم پد د می آ د و وحدت د نی آنان خدشه دار می شود. [4] و در نت جه ا ن اختلافات اعتقادی گاهی مکاتبی پد د می آ ند و تعداد ز ادی از مردم را آن چنان به خود جذب می کنند که راه اهل ب ت (ع) که همان اسلام راست ن است بی رهرو می گردد. امام صادق (ع) در ا ن باره می فرما ند: در زمان غ بت مردمان را می نگری که به پ روی از عقا د و بافته های ذهنی کد گر و به پ روی از افراد بد کردار می پردازند و در اعمال و رفتارشان از آنان تبع ت می کنند و راه مستق م و مسلک صح ح شر عت اسلام بی رهرو شده است. [5] ج ) فر فتگی مردم به زرق و برق دن ا کی د گر از گرفتار های مردم در دوره غ بت گرا ش آنان به زرق و برق دن است. تعداد ز ادی از مردم به جهت کوتاهی کردن در انجام وظا ف مربوط به دوره غ بت و دس سه های پی در پی دشمنان ، کم کم از ارزشهای د نی و فضا ل اخلاقی و انسانی دور و در مقابل در لذات مادی و ز نتهای دن وی غرق می شوند و تقر باً تمام کارهای ناپسند که از د د تعال م شر عت ممنوع دانسته شده است مرتکب می شوند. رسول اکرم (ص) در ا ن باره می فرما ند: برای مردم زمانی فرا می رسد که هم وغم آنها فقط

شکمشان و ارزش و اعتبارشان به تجملات زندگ شان و ... د ن و آ ن شان ثروت و مالشان می شود. بداند که ا نان بدتر ن خلا ق اند و در نزد خداوند برای آنها ه چ گونه ارج و منزلتی وجود ندارد.[6] و باز در توص ف ا ن عصر از آن حضرت روا ت شده است: در آن زمان وبا ش وع پ دا می کند، کارها از طر ق پرداخت رشوه انجام می گ رد و ارزش و اعتبار د ن به شدت تنزل می ابد و در مقابل دن ا در نظر مردم بس ار ارزشمند می شود.[7] و همچن ن می فرما ند: زمانی بر امت من می آ د که در آن زمان دلهای آنها پل د و آلوده شده و در مقابل ظاهرشان به طمع دن ا آراسته می گردد، به آنچه در پ شگاه خداوند است دل نمی بندد ، کار آنان ر ا و تظاهر است، خوف از خدا در دل آنان راه نمی ابد ... خداوند دعاهای آنان را مستجاب نمی کند.[8] پرواضح است همانگونه که امام صادق (ع) فرمودند در چن ن شرا طی اهل باطل بر اهل حق چ ره می شوند و منکر و بد ها به صورت آشکار در سطح جامعه مشاهده می شود و کسی جرأت نهی کردن از آن را پ دا نمی کند. اگر کسی به مرتکب منکر اعتراض کند همه به طرفداری از او برمی خ زند و افراد فاسق در ارتکاب به کارهای ناپسند روز به روز گستاخ تر می شوند و بر ا ن کار تشو ق می گردند. در مقابل، پ روان حق، خوار و کوچک شمرده می شوند.[9] چه با د کرد؟ اگر اوضاع جهان و افکار و عقا د و اخلاق توده های مردم، در دوره غ بت امام(ع) اغلب رو به انحطاط خواهد بود پس چه با د کرد؟ آ ا تلاش برای د ندار و حاکم ت بخشی به ارزشهای د نی کاری عبث و ب هوده است ؟ در نت جه ما ن ز همانند برخی مفسران ناصواب انتظار که معتقدند در دوره غ بت با د از هر گونه کار اصلاحی خودداری کن م با د فقط منتظر باش م تا امام (ع) خود ظهور کنند و اوضاع را به سامان برسانند؟!... حق قت ا ن است که چن ن تفکری با روح تعال م اسلامی منافات دارد، چون اولاً در ه چ مقطعی از تار خ احکام و قوان ن اسلامی تعط لی نمی پذ رند ثان اً بر طبق مجموعه رهنمودهای اول ای الهی ، ما مسئول ت زم نه سازی برای ظهور را از طر ق عمل به تعال م اسلامی بر عهده دار م؛ عنی نه تنها جا ز ن ست که از انجام تکال ف د نی ذره ای کوتاهی کن م بلکه با توجه به مشکلات دوره غ بت و شرا ط خاصی که در ا ن دوره پ ش می آ د به مراتب ب شتر و دق قتر از دوران حضور علی امام (ع) با د به انجام وظ فه بپرداز م و در برخی روا ات به ا ن حق قت تصر ح شده است تا آمادگی لازم فکری و اعتقادی و اجتماعی در توده های مردم فراهم نشود و اران با ا مان و شجاع و مخلص تربت نشوند زم نه برای ظهور فراهم نخواهد شد. بنابرا ن آن دسته از روا ات که از سخت ها و نابساماند های دوران غ بت سخن به م ان می آورند با هدف ا جاد انگ زه ب شتر برای پا بندی به احکام و هشدار نسبت به حل نشدن در وقا ع ا ن کار را انجام می دهند. و از قضا، در روا اتی که از مؤمنان دوران سخت غ بت سخن به م ان آمده است از آنها با اوصاف بس ار ن کو ی اد شده است ؛ از جمله پ امبر اکرم (ص) می فرما ند: هر ک از آنان (مومنان واقعی دوره غ بت) اعتقاد و د ن خو ش را با هر سختی حفظ می کنند چنان که گو ی درختان خار مغ لان را در شب تار ک با دست پوست می کنند ا آتش پر دوام را با دست نگاه می دارند.[10] معلوم می شود آنها با توجه به ا ن قب ل از روا ات، علاوه بر افزودن بر تلاش و کوشش، با موانع و مشکلات ن ز آشنا می شوند و پ شاپ ش آمادگ های لازم را در خود ا جاد می کنند و درنت جه در سخت تر ن پ شامدها بر ا مان و عقا د خود پای می فشارند و در حد توان به زم نه سازی ظهور کمک می نما ند. امام سجاد(ع) در توص ف مومنان عصر غ بت می فرما ند: مردم زمان غ بت مهدی (ع) که به امامت آن حضرت پای بندند و همواره در حال انتظار ظهور به سر می برند از مردم همه زمانها برترند، ز را خدا چنان درک و فهم و ن روی تشخ ص آنان را قوت می بخشد که غ بت نزد آنان همانند زمان ظهور باشد... آنان به حق اخلاص ورزانند...[11] انسان د ن دار عصر غ بت که دسترسی عادی به امام زمان (عج) ندارد بر اساس درک عقلی و تهذ ب اخلاق و اند شه به ق ن والا ی دست می ابد و همواره به دفاع از احکام و عقا د د نی می پردازد و ا ن در شرا طی است که اغلب مردم در زرق و برق و لذات مادی خود را غرق ساخته اند و به احکام و ارزشهای د نی و فض لت های انسانی بی توجه شده اند. امام صادق (ع) می فرما د: پ امبر (ص) و علی (ع) فرمودند اعلی ! بزرگتر ن مردمان در ا مان و ق ن کسانی هستند که در آخر الزمان زندگی می کنند ، آنها پ امبرشان را ند ده اند و امامشان در غ بت به سر می برد، با ا ن همه آنان از روی علوم و معارف و کتابها ی که در اخت ار دارند ا مان آورده و در ا مان خود پا داری می ورزند...[12] بنابرا ن کی از راههای مهم در امان ماندن از فتنه های آخر الزمان ،عمل به وظا ف د نی و وظا ف و مسئول تهای مربوط به دوران غ بت است که به طور خلاصه ا ن وظا ف عبارتند از : - تلاش برای شناخت ب شتر امام عصر (ع) - خودسازی و تهذ ب نفس - انتظار فرج امام زمان (ع) - سعی در اصلاح وضع جامعه - حفظ و تحک م پ وند معنوی با امام عصر (ع) - پ روی از نائبان امام زمان (ع) ... - پی نوشت: - اصول کافی ، ج 1 ، صص 6 و 335. - همان. - کتاب الغ به ، ص 104 - همان ، ص 235. - بحارالانوار ، ج 52 ، ص 259 - منتخب الاثر، ص 438 - بشاره الاسلام ص 26 - بحارالانوار ، ج 52 ص 190 - همان ، ج 52 ص 256 - همان ، ج 52 ص 256 - کمال الد ن ، ج 1، ص 320 - بحارالانوار ج 52 ص 125